

Posudek na disertační práci

Autorka práce: Mgr. Tatiana Krulová

Název práce: Viktimologické aspekty sexuálního násilí u obyvatel ČR

Hodnocená disertační práce se zabývá viktimologickými aspekty sexuálního násilí. Zjednodušeně řečeno řeší autorka ve své práci problematiku sexuálního násilí z pohledu jeho obětí, přičemž největší pozornost je věnována viktimizaci v podobě znásilnění. Lze konstatovat, že téma disertační práce je nesporně aktuální a v mnoha ohledech teoreticky i prakticky relevantní. Znásilnění představuje totiž relativně častý zločin, navíc se závažným traumatizujícím dopadem na oběť. Za specifické viktimologické otázky v kontextu znásilnění lze přitom pokládat fenomény/procesy sekundární viktimizace (v případě oznámení trestného činu) a vysoké latence (většina případů není oznamována). Již na tomto místě podotýkám, že bych v roli oponenta uvítala, kdyby autorka právě těmto problémům věnovala ve své disertační práci větší prostor a to jak v teoretické, tak empirické části.

Autorka na 206 stránkách textu přináší sice zajímavé, ale extenzivně koncipované pojednání o zvolené tematice. Tím mám na mysli, že teoretická část obsahuje řadu kapitol a podkapitol, které s viktimologií souvisí jen volně (např. kapitola o agresi a sexuální agresi, kapitola o pachatelích atp.). Tento přístup má pak dva důsledky:

- rekapitulující, stručná až povrchní prezentace "přidané" problematiky (viz např. kap. agrese)
- zúžený prostor pro prezentaci vlastního jádra práce (tj. viktimizace, psychotraumatologie, oběti znásilnění).

Autorka definuje cíle své disertační práce v úvodu takto: "Cílem teoretické části práce je, na základě prostudované odborné literatury, popsat problematiku viktimologických aspektů sexuální agrese, co nejkompaktněji. Výzkumná část si pak klade za cíl zmapovat tuto problematiku u obyvatel ČR a to jak z hlediska prevence a typu agrese, tak z hlediska sociodemografických a sexuologických charakteristik obětí." Soudím, že autorka ve své práci takto definované cíle naplnila, tj. *popsala a rekapitulovala současné poznatky* na základě vybrané literatury a interpretovala výsledky výzkumu podle stanovených zájmových okruhů.

Vlastní struktura práce je logická, mapuje vybrané aspekty tématu a především odráží autorčinu snahu o široký záběr problematiky (kombinace viktimologické, kriminologické a sexuologické perspektivy). Ve výkladových pasážích textu se nevyskytují dle mého soudu žádné věcné chyby či nepřesnosti.

Teoretická část zahrnuje 5 hlavních kapitol: agrese, sexuální agrese, proces viktimizace u sexuální agrese, psychické následky znásilnění a psychologická pomoc obětem. Kladně hodnotím zejména kapitolu o psychologické pomoci obětem znásilnění. Autorka v textu nabízí spolehlivé přehledové informace o psychoterapeutických přístupech v léčbě rape traumatu. Dílčí výhrady mám ke kapitole "Proces viktimizace u sexuální agrese". Uvítala bych podrobnější (systematičtější) výklad právě problematiky viktimizace a jejích specifik u

sexuálního násilí. Následuje sice kapitola o psychických následcích znásilnění, ale ta je již zaměřena spíše obecně klinicky. Rovněž zařazení pasáže o pachatelích bez explicitních vazeb na viktimologické otázky do této kapitoly považuji za diskutabilní.

Empirická část je co do rozsahu srovnatelná s teoretickou částí. Autorka využívá data z výzkumu sexuálního chování obyvatel ČR IV. Vyhodnocuje je a interpretuje dle cílů formulovaných na str. 107. Empirická část je tedy orientována deskriptivně, nejde o výzkumný projekt zaměřený na explikaci konkrétních fenoménů viktimizace, který by vyžadoval např. formulaci výzkumných hypotéz. Získané statistické údaje prezentuje autorka přehledně, zaujímá k nim celkem fundované komentáře (viz např. pasáž o náboženském vyznání a sexuálním násilí). Oceňuji i zařazení subkapitoly o limitaci výsledků (str. 176). Akceptuji také náměty na další výzkumné projekty jako je problematika rizikových faktorů sexuální viktimizace. Závěr, že chování žen, které byly podrobeny sexuálnímu násilí, je ve srovnání s těmi, které se nestaly obětí sexuální agrese, rizikovější, otevírá prostor pro řadu hypotéz. V současné viktimologii je v této souvislosti opět diskutováno téma previtmní osobnosti (myšleno vůbec před prvotní viktimizací) a možnosti diferenciací mezi previtmní osobností a vlastními následky viktimizace např. ve znaleckém posuzování.

Souhrnně konstatuji, že hodnocená disertační práce odpovídá standardům kladeným na tento typ kvalifikačních prací. Postupy i metody využitě k analýze a explikaci problematiky považuji za adekvátní. V koncepci práce převažuje deskriptivní, nikoli heuristický či experimentální přístup. S tím logicky souvisí, že práce nebyla primárně zaměřena na produkci principiálně nových viktimologických modelů, hypotéz či explikativních poznatků. Její přínos spočívá spíše ve faktografickém mapování současného stavu ohledně prevalence sexuální agrese a některých jejích viktimologických dopadů. Autorka prokázala požadované schopnosti práce s odbornou literaturou i základní schopnosti pro tvořivé vědecké zkoumání. K formální stránce disertační práce neuplatňuji žádné připomínky. V roli oponenta proto **doporučuji** disertační práci přijmout jako podklad pro udělení titulu Ph.D.

V Praze 25.1. 2011

doc. PhDr. L. Čírtková, CSc.